

Н. П. КОВАЧЕВ (Велико Търново)

НЯКОИ ЛИНГВИСТИЧНИ ПРОБЛЕМИ ОКОЛО ИМЕНАТА НА ТРИ УКРЕПЕНИ СЕЛИЩА ОТ ВТОРАТА БЪЛГАРСКА ДЪРЖАВА

От исторически и археологически източници е известно, че в резултат на продължителни и упорити нашествия на различни племена, най-вече на славянски, от втората половина на VI в. до средата на VII в. Балканският полуостров основно е променил етническият си състав.¹ Източната римска империя, Византия, се принудила да отстъпи значителни територии на славянски и прабългарски племенни групи и в последна сметка да признае наличието на славяно-българската държава на юг от Дунава. За да отрази ударите на тези неканени гости от север, още император Юстиниан I (527—565) предприел значителни укрепителни мерки. За това Прокопий Кесарийски (VI в.) дословно съобщава: „Но император Юстиниан възстановил разрушените крепости, но не както били по-рано, ами ги направил много яки, и при това сам издигнал извънредно много крепости. Така той възвърнал напълно на Ромейската империя загубената вече сигурност.“² Юстиниановата укрепителна система започнала от бреговете на Дунав и в дълбочина се простирала на юг, за да се опре на многобройните вериги на Предбалкана и върху билото на Хемус (Стара планина). За тази цел в проломите на старопланинските реки, в границите им зони с равнината, изникнали многобройни нови крепости, чиито имена в повечето случаи са останали неизвестни за нас. Към времето на тази съдбоносна епоха за Византия се отнасят и три укрепени селища от горното течение на р. Росица (Росита), намиращи се при днешните села *Яворец* (Сърбеглий), *Батошево* и *Градница*, Севлиево, сега в Габровски окръг. През последните няколко години тези укрепени селища бяха подложени на системни археологически проучвания от Кина Койчева-Мечева и Атанас Милчев.

Напоследък става все по-голяма необходимостта от тясно сътрудничество между специалисти от различни научни области за по-убеди-

¹ В. Тъпкова-Займова. Нашествия и етнически промени на Балканите през VI—VII в. С., 1966.

² Г. И. Кацаров и др. Извори за старата история и география на Тракия и Македония. С., 1949, с. 438.

телно и задълбочено решаване на едни или други научни въпроси и проблеми. Налице са вече редица интересни открития, възникнали именно в погранични зони между няколко науки.³ При разкриване на далечното минало на българските селища са наложителни комплексните усилия на археологията, историята, историческата география и ономастиката, на първо място на нейния клон — топонимията.⁴

Тук се спирам върху някои лингвистични проблеми, които възникват около тълкуването на вероятните първоначални названия на трите посочени по-горе и подложени на археологически проучвания укрепени селища при *Яворец*, *Батошево* и *Градница*. Ще се опитам върху фона на археологическите изводи и датировки да проектирам изводите от топонимичната интерпретация на предполагаемите селищни названия. По този начин смятам, че ще може да се надникне по-задълбочено и убедително в лингвистично-етничното минало както на средновековните селища, така и на техните селища-наследници. Конкретно в съобщението ще се спра на селищните названия: *Витен*, *Батошево* и *Градница*.

В науката отдавна е известен интересният каменен надпис от с. Батошево, отнасящ се към средата на XIII в. В него се говори за съграждането на Батошевския мъжки манастир „Пресвета Богородица“ от търновски патриарх, вероятно Йоаким II, по чието настояване „цар Михаил Асен (1246—1256), син на великия цар Асен, а внук на стария Асен цар“ подарил „сѣмъ манастирю село [Батош]ово и вѣтен[ъ] рыбаѣ“. ⁵

ВИТЕНЬ

Предложението на Вера Иванова селището Витен да се локализира и свърже с м. *Витаница*,⁶ която се намира на 1,5 км северозападно от с. Агато̀во (Севлиево), не се потвърждава от наличието на останки от средновековно селище в този район. Словообразователният тип на Витаница не отговаря на типа на *Витен*, а е сроден с местни названия,

³ Р. Петров. Свинксове на XX в. С., 1975, с. 225.

⁴ В. Н. Топоров, О. Н. Труба̀чов. Лингвистический анализ гидронимов Верхнего Поднепровья. М., 1962, с. 3, 16; Д. А. Авду̀стин. Археология СССР. М., 1976, с. 19; Ст. Ва̀клинов. Археология. С., 1973, с. 12; Э. М. Мурзаев. Очерки топонимики. М., 1974, с. 12; Б. Симео̀нов. Топонимия и география. — Изв. Бъл. геогр. друж., VII, 1967, с. 191—192; Топонимия и историята на български език. — Изв. Инст. бълг. ез. оттук нататък (ИИБЕ), VIII, 1962, с. 163, 172; Вл. Георгиев. Ономастика и историческа география. — Български език оттук нататък (БЕ), XXII, 1972, кн. 3.

⁵ И. Г. Ба̀калов. Описание на Батошовската мъжка св. обите „Успение Пресв. Богородици“. С., 1896, с. 20; Спомени и разкази за въстанието в с. Батошево и дейността на габровската чета там в 1876 г. С., 1926, с. 10; В. Добру̀ски. Материли по археологията на България; 5. Старобългарски надпис от Батошевския манастир. — СБНУ, 1896 XIII, с. 400—442, фиг. 10; П. Мута̀фчиев. Доклад за обхождането на градищата в с. Батошево и Градница, Севлиево. — Год. Нар. археолог. музей, I, 1920 с. 78—81; К. Мия̀тев. Водач на народния музей в София. С., 1923, с. 187; М. Попов. Българските манастири. С., 1927, с. 58; Зв. Цо̀нев. Старини из българската земя. Пловдив, 1927, с. 51—54; Ив. Дуй̀чев. Из старата българска книжнина. II. С., 1944, с. 278, 413—415; В. Иванова. Два надписа от Асеневици — Батошевският и Врачанският. — Изв. Археолог. инст. (нататък ИАИ). XV, 1946, с. 114—145; Н. П. Кова̀чев. Новооткрит фрагмент от Батошевския надпис. — БЕ, VII, 1957, кн. 2, с. 143—146; Ив. Гъл̀бов. Водач за изложбата на стари български надписи. С., 1963, с. 10.

⁶ В. Иванова. Два надписа... , с. 125.

като *Бистра̀ница* при с. Върбовка (Павликенско), *Ром̀аница* и *Том̀аница* — до с. Дамяново (Севлиевско) и др., които са образувани от лични имена + суфикса *-ица*.⁷ По-приемливо е локализирането на Витен от археолога Ив. Велков в м. Града, източно от с. Яворец, западно от с. Здравковец, в северозападния край на високото карстово плато Стражата, именуван *Вита стена*.⁸ Тази крепост е доминирала над Севлиевското поле, кръстосвано от много пътища, и е отстояла от старопрестолния град Търново на 36 км югозападно по въздушна линия, намирала се е в очна връзка с крепостите: при *Джевизни бунар* над десния бряг на Росица; с м. *Града* на платото Мечкови чуки, южно 12 км; с *Града* при с. Батошево, югозападно на 12 км и с крепостта *Пречиста* до с. Градница, западно на 19,4 км. Това говори за една предварително планирана укрепителна система в района. Крепостта *Витен* е била оградена с двойна стена откъм изток, където се намирала градската порта, отбранявана от бойна кула. Във вътрешното крепостно пространство са разкопани и проучени двуетажна жилищна постройка, еднокорабна църква без преддверия, многобройни погребения; намерени са разнообразни монети, фрагменти от керамика от различни епохи.⁹ Заключениеето на археолозите е, че тук животът е започнал по време на траките (V—IV в. пр. н. е.), продължил е по време на римското господство (II—IV в.), прекъснал е по време на варварските нашествия, за да се възобнови по време на Първата българска държава (IX—XI в.) и да продължи интензивно през XII—XIV в. до падането на България под османско владичество. Животът в крепостта през късното Средновековие добре се датира от намерените монети от Константин Асен (1257—1277), Иван Александър (1331—1371) и от Иван Шишман (1371—1393). Археоложката Кина Койчева стига до извод, че „владетелят на крепостта, неизвестен болярин от времето на Асеновци, е бил доста заможен феодал, приближен на царския дворец, ограден с разкоша на средновековието, в солидна жилищна сграда“¹⁰. На фона на тази археологично-историческа и географска обстановка ни интересуват възможностите за най-вероятна етимология и история на селищното име *Витен*. Досегашните ни проучвания върху имената на стари селища показват, че една част са свързани с особености на природно-географската среда, в която са възникнали селищата, други са по жителски имена, а преобладаваща трета част имат антропонимичен произход — по лични имена и прозвища на техни основатели или владетели и управители. Ако приемем, че селищното название е производно от това на внта стѣна, която, гледана откъм Севлиевско поле, има форма на нисък широк цилиндър и действително е извита, Витен ще трябва да се тълкува като прилагателно от името на местността, т. е. *Витенъ градъ*, *Градъ Витенъ* 'град крепост на Вита стена'. В случая ни затрудняват

⁷ Н. П. Ковачев. За местонахождението и името на средновековното селище „Витен“. — БЕ, IX, 1959, 4—5, с. 429—425; Местните названия от Севлиевско. С., 1961, с. 151.

⁸ Ив. Велков. Археологически паметници из Севлиевско. — Изгрев, VII, бр. 2090, 4 юни 1951.

⁹ К. Койчева. Археологически проучвания край с. Здравковец. — Балк. знаме, XI, Габрово, бр. 77, 15 септ. 1962.

¹⁰ К. Койчева. Разкопки на „Вита стена“. — Балк. знаме, XII, бр. 122, 1966; Археологическите разкопки край Здравковец. — Балк. знаме, XIII, бр. 122, 11 окт. 1964; Завършиха разкопките на „Витата стена“. — Балк. знаме, XIV, бр. 123, 12 окт. 1965.

особеностите във формата на прилагателното, начинът на образуването му. На народна езикова основа такова прилагателно-причастие не е възможно. В една народна песен срещаме: „Елен плива по море, роговете му са витени“¹¹.

Втора възможност за обяснение на названието е да се приеме като първоначално жителско име *внтѣнѣ* — *внтѣнѣ*, т. е. 'обитатели, жители на м. Вита стена', което е станало родово име, а оттам и име на селището, възникнало от този род. Формата *Витень* е в резултат на редуциране на крайното *-Е* поради недоучленяване, както е случаят при *Тетевен* от *Тетевене* < *Тетевяне*.

За най-вероятен приемаме антропонимичния произход на селищното име от това на неговия основател, възобновител или владетел **внтѣнѣ*. От последното вече е образувано притежателно прилагателно на *јѣ* — *внтѣн* 'Витенов'. В нашата съвременна антропонимия това лично име липсва, но все още се пазят имена като *Вито*, *Витьо*.¹² Последните обикновено се тълкуват като получени от разпадане на стари славянски антропонимични композити от типа на *Витомир*, *Витослав*, *Добровит*, *Мировит* и др. В случая тук не ни интересува семантиката на *вит* / *-вит*, която различно се обяснява и тълкува от Фр. Миклошич, Т. Маретич, В. Ташицки, Я. Розвадовски и А. М. Селищев.¹³ Наблюденията върху сърбохърватските *-Н-* антропоними посочват, че най-често те са образувани от вербални основи, а по-малко от именни.¹⁴ У нас една значителна част *-ен* (*≤ънѣ*, *-ѣнѣ*) лични имена са първоначални минали страдателни причастия, друга част са образувани от прилагателна основа, а трети — от антропонимични основи са вторично произведени по модела (аналогия) на други *-ен* имена. В нашия случай личното име *Витень* най-вероятно е от първично име, като *Вит*, *Вито*, *Витьо*, получени при съкращаване на композити от вида на *Витомир* и разширени със суфикса *-ен* по типа на имена като *Раден*, *Младен*, *Милен*, *Добрен*. В 1328 г. името *Витен* е носил литовски княз.¹⁵ Селищното название *Внтѣнѣ градъ* или *Градъ Внтѣнѣ* е възможно да е възникнало още през X—XI в., когато притежателните прилагателни на *-јѣ* са били още живи, продуктивни. Тяхната продуктивност изчезва след XIII в. и първоначалната мекост затвърдява към XIII—XIV в. Подобен тип селищни названия от средновековието са на лице и в руски извори, например *Домагощъ* град в 1147 г. от ЛИ *Домагошь*, *Перемышель* — XIV в. от ЛИ *Перемысль* и др.¹⁶ Върху географските имена на *-јѣ* в българската топонимия подробно напоследък се спря Й. Заимов.¹⁷

¹¹ Ст. Младенов. Български тълковен речник. С., 1933, с. 308.

¹² Ст. Илчев. Речник на личните и фамилни имена у българите. С., 1969, с. 1'2.

¹³ F. Miklosich. Die Bildung der slavischen Personen- und Ortsnamen. Heidelberg, 1927, p. 40; J. Svoboda. Staročeská osobní jména a naše příjmení. Praha, 1964, p. 91.

¹⁴ М. А. Железняк. Очерк сърбохърватского антропонимического словообразования. Киев, 1969, с. 12.

¹⁵ М. Моршкин. Славянский именовслов. СПб., 1867, с. 39, 40.

¹⁶ А. М. Селищев. Из старой и новой топонимии. Избранные труды. М., 1968, с. 72, 73, 95.

¹⁷ Й. Заимов. Български географски имена с *-јѣ*. С., 1973, с. 5.

БАТОШОВО

Второто укрепено селище *Батѡшово* е охранявало важен подстъп в пролома на Росица в областта на Предбалкана. Извършените разкопки при м. *Града*, южно до селото, посочват същата хронология, както на Вита стена: възникнало като тракийско селище (IV—I в. пр. н. е.), през V—VI в. е значителна крепост с жилищни и стопански постройки, едноабсидна църква с по-късен баптисарий. Открити са монети от император Теодосий (408—450), от Анастасий (491—518) и от Юстиниан I (527—565). В края на VI в. крепостта била разорена от нахлуващите племена, за да започне отново да функционира като славянско селище през IX—X в. Намерени са над 30 броя монети от Комнините, кръст-енколпион, от XI—XII в. и разнообразна керамика—XII—XIV в. По времето на Михаил Асен на югозапад от селото, на десния бряг на Росица, в м. *Ивански лъг* бил изграден манастир, посветен на „прѣстыа вѣа маторскыа“ и на „ст(а)го еуангелѣста ив в(о)гослова“¹⁸. През XVI в. „село *Батошово*“ е част от тимар на Суле, син на Пънари,¹⁹ през XVI в. — тимар на Ахмед, син на Бали към нахия Хоталич (Севлиево), обложено с данък от 7500 акчета.²⁰ Названието на селото е отбелязано в османски документи и през XVII в. В домашни извори го откриваме в молитвеник на поп Тихо от „село *Батошово*“ в 1665 г.²¹; на ръкописна „Александрия“ от 1816 г. в Троянския манастир — „село *Батушуву*“. Между населението е било запазено живо преданието, че укрепеният град до селото „*Батошов град*“ е бил основан от някой си цар *Батой* и че при идването на османците е бил превърнат на пепел.²² Как се е именувало византийското селище, за нас е неизвестно. Тълкуването му от гръц. *βάτος* 'трънак, къпина' или от *βατός* 'проходим, достъпен' е несъстоятелно поради това, че гръц. „бета“ вече звучала като „вита“. Несъмнено името на селището е произведено от личното име на основателя или владетеля му феодал **Батошъ*. Възможно е укрепената част да е именувана *батошовъ градъ* или *градъ батошовъ*, а външната неукрепена част да е назовавана *село батошово*, посочено вече в каменния надпис от XIII в. Антропонимът *Батош* днес е изчезнал, но топонимията ни го е съхранила. Достатъчно е да посочим само: *Батѡшово* — местност, *Батѡшите* — род, *Батѡшовска махала* — при с. Балканец (Троянско), *Батѡшовец* — кладенец до с. Малък Вършец (Сръбе, Севлиевско), *Батѡшка* — чешма край с. Жълтеш (Габровско); селище *Батош* се намира на р. Луцка в областта Алба (Румъния), м. *Батошевац* в Космай (Сърбия), фамилия в Шльонск (Полша).²³ Антропонимът *Батош* принадлежи към общославянски -*ош* имена, които не са били значително продуктивни. У нас могат

¹⁸ К. Койчева. Богата археологическа година. — Балк. знаме, бр. 12, 29 ян. 1976; Край Батошево е открит кръст-енколпион. — Балк. знаме, VIII, Габрово, бр. 92, 30 юли 1968, В. Иванова. Два надписа от Асеновци — Батошевският и Врачанският. — ИАИ, XV, 1964, с. 117.

¹⁹ Извори за българската история. Т. XIII, С., 1968, с. 217.

²⁰ Сб. Севлиево и Севлиевският край. Т. I, С., 1967, с. 227, 239, 240.

²¹ Съхранява се в библиотеката на Градския музей в Елена.

²² Напредък, X, Цариград, бр. 66, 1 дек. 1975; И. Г. Бакалов. Стефан Иванов Пещев. С., 1901, с. 43.

²³ Н. П. Ковачев. Батошево и неговото име. — Росица, XV, Севлиево, бр. 46, 17 дек. 1973.

да се посочат още: *Богош, Ботот, Белош, Братош* и др. В основата на *Батош* се крие корен *бат-* в *батъо* (по-голям брат), рус. *батя* 'баща'. От него са произведени и други лични имена: *Бат, Бато, Батъо, Батко, Батул, Батин, Батуш* и пр.²⁴ За наличието на старо българско население в Батошево говорят и днес запазените лични имена като *Калоян, Дръшко, Тъхо, Тъшо*.

ГРАДНИЦА, ГРЪДНИЦА

Третото средновековно селище *Градница*, или *Гръдница*, е пазило пролома по Боазка река, десен приток на р. Видима, на 11,5 км северо-западно от Батошево. Укрепената му част се е издигала на хълма *Пречиста* или *Пречища*.²⁵ Извършените разкопки под ръководството на Ат. Милчев разкриват същите културни напластявания, както при посочените вече крепости *Витен* и *Батошево*. От изток и запад са разкрити двойни крепостни стени (антична и средновековна), изграждани и подсилвани през различни епохи. Разкопана е антична църква, а в нея малка средновековна църквица от XII—XIV в. В едно от многобройните погребения е открит златен пръстен от XIII в. с монограм „iw“. Селището е просъществувало от IV в. пр. н. е. до XIV в. На запад зад реката, в м. *Петровица*, са налице основи от архитектурен комплекс.²⁶

Историко-лингвистичните проблеми около името на селището са разностранни и сложни. На първо място тук възниква въпросът, защо укрепеният хълм до селото не носи названието *Градът, Калето, Хисарят*, или *Градъщето*, а *Пречиста*. Това говори, че у жителите на селото е запазен спомен за крепостната църква, която може би тайно е била използвана за богослужебни цели до по-късно време през османското владичество. В топонима *Пречиста* трябва да виждаме част от името на крепостната българска църква „пръчнста богородница“ (срв. подобни имена на църкви в средновековни извори: „храмъ пръчнстон богородницн на тисменон“ или „монастиръ оу хотътовъ създавъ въ нмѣ Пръчнстыѣ владннцѣ нашѣ богородницѣ“).²⁷ Името на *Петровица* може би е било свързано с манастир, както говори преданието, на „свѣтаго петра“, т. е. „църкы свѣтаго петра“, „петрова църкы“, вж. „н свѣщеніе църквъѣ свѣтаго петра“.²⁸ Името на византийското селище е неизвестно, а това на българското, изговаряно днес от населението *Гръдница*, което първоначално би могло да бъде и *Градница*, тъй като в говора неударено *А* силно се редуцира в *Ъ*. При овладяване крепостта от османците в XIV в. жителите ѝ упорито са се съпротивлявали, за което говорят масови погребения в разкопани гробове. В документ от XV в. в „село *Къратнидже*“

²⁴ Н. П. Ковачев. Поглед върху българската ономастика с корен брат-, бат-.—ИИБЕ' XIX, 1970, с. 219—227.

²⁵ П. Мутафчиев. Цит. съч., с. 81—84.

²⁶ К. Койчева. Стремѣжът към красота у българката. — Балк. знаме, 11, 21 юни 1975. С. Симеонов. „Пречиста“ разкрива тайните си. — Росица, XVIII, Севлиево, бр. 1, 3 ян. 1976; К. Койчева. Богата археолог. година. — Балк. знаме, 12, 29 ян. 1976.

²⁷ Ст. Новаковић. Законски споминици. Београд, 1912, с. 656, 753.

²⁸ Slovník jazyka staroslověnského. Praha, 1972, 25, p. 29.

от тимара на Мюрсел, серкаскер (главнокомандуващ) на Търново между 76 християнски български домакинства се посочват 14 вдовици.²⁹ По същото време втората част от селото е тимар на Кара Хаджъ и брат му Юсуф, на Барък и Юсуф хан.³⁰ През XVI в. селото дава българивойнигани.³¹ Непрекъснатите притеснения принуждават градничани системно да емигрират към Балкана и да създават многобройни родови махалички, известни под общото име *Граднйшки колиби* или *Гърна Граднйца*. Срещаните облици на селищното название в османски документи, като например *Къратнидже, Гарадниче, Градниче, Градиче*, водят към първоначалния облик на името *Градница*, или *Гръдница*.

Според нас има три възможности за тълкуване на селищното название. Ако се приеме за първична формата *Граднйца*, може да се изходи от словосъчетанието *градъна въсь*, или *твърдъ*, стб. *градънъ* 'градски' и *въсь* 'село, паланка', т. е. градско село, селище-паланка, еднозначно с *въсьнъ градъ* 'селски град, укрепено село'. По-късно това словосъчетание по пътя на субстанцията е добило облик *градънница* > *граднница*. Не е изключено и образуването на селищното название да произлиза от едно незасвидетелствувано в писмени извори съществително нарицателно име* *градъница* > *градница* в значение на 'укрепено място, град', от типа на *поленйца* 'равно място в планина' (срв. м. *Поленйци* при с. Видима, Троянско), *гладнйца* 'гладно, неплодородно място' (срв. *Гладница* при Савек, Валовишко) и др. В приписка от 1389 г. се говори за съграждане на манастир „обнтль глггнмоу равннцоу“.³² За такъв възможен произход говорят названия на други местности у нас: *Граднйца калесй* в долината на Русенски Лом при Гърчиново, *Граднйца* — северозападно от Кюстендил.

Друга възможност е названието *Граднйца* да се свърже с име на владетел на крепостта и селището през българската епоха *градънъ*. В този случай личното име би било образувано по модела на *-ЕН* имена от разпадане на сложни имена от типа на *Градислав, Градимир: Градо, Градьо, Градой, Градул*. Подобно име *Граден* откриваме в сърбохърватската антропонимия.³³ В такъв случай *градъна въсь* от прилагателното *градънъ* ще е означавало 'Граденово село, село на Граден'; поради дължината на названието се е преминало към субстантивация чрез суфикса *-ИЦ* към *Градъница* > *Градница*.

Приемем ли за първично *Гръднйца*, името в такъв случай трябва да се свърже с притежателното прилагателно *Гръденъ* от личното име *Гръденъ*, производно от *Гръд, Гръдо, Гръдьо*. Припомням, че един български пратеник в Цариград през 1324 г. — болярин на Михаил III Шишман — е носел име *Гръдь* (*Гръдъс*).³⁴ Подобно име *Гръдо, Гърдо* откриваме в османски документ от XV в. в с. Димча и Върбовка (Павли-

²⁹ Извори за българската история. XIII. С., 1966, с. 167.

³⁰ Пак там, с. 229.

³¹ Пак там. XX, 1974, с. 122, 123, 124, 170.

³² Б. Ангелов, М. Генев. Старобългарска литература. (IX—XVIII в.) в примери, преводи и библиография. II. С., 1922.

³³ T. Maretić. O narodnim imenima i prezimenima u Hrvata i Srba. — Rad Jgosl. akad. znan. i umetnosti, XV, 1886, 82, p. 102.

³⁴ В. Н. Златарски. История на бълг. държава. III. С., 1972, с. 121.

кенско). В сърбохърватската антропонимия *Гръдь* е засвидетелствувано в източници от XIII и XIV в., *Гръде* — в XIII в., *Гръдошь* — в XIII в., а *Гръдань* — в XIV в.³⁵ Този вид лични имена, свързани със старобългарското прилагателно *грьдъ* 'горд високомерен', в наши диалекти 'грозен, лош', са профилактични по семантика имена (срв. синонимичните антропоними *Грозьо*, *Грозан* „да бъде с грозно име, но да живее дълго“). Трябва да отбележим, че в поречието на *Граднишка река* в колиби Паздери и днес още съществува род *Гърдевици* и лично име *Гърдьо*. Следователно възможно е името на *Гръдница* да бъде субстантивация на едно първоначално топонимично словосъчетание *грьдениа* *въсь* или *твьрдь* 'Гърденово село', 'Гърденова твърдина'. От този словообразователен тип са също така селищните названия *Гостѝлица* (Дряновско) от ЛИ *Гостил*, като *Радил*, *Добрил*, *Братил*, *Хотница* (В. Търновско) — от ЛИ *Хотен* от *Хотемир*, *Хотеслав*: *Хот*, *Хото*, *Хотьо* + *ен* или пък от първоначално минало страдателно причастие от глагола *хотѣти* 'искам, желая', *хотѣнь* 'който е очакван, желан', притежателното прилагателно от ЛИ *хотѣнь* 'Хотенов' ж. р. *хотѣниа* н *въсь*, субстантивация *хотѣннца* > *хотѣннца*.³⁶

Преобладаващата част от имената на старите селища в Севлиевския край, просъществували и през края на късното Средновековие, т. е. преди XIV в., имат антропонимичен произход: *Млѣчово*, *Душово*, *Берѝево*, *Дамѝново*, *Агѝтово*, *Букурово*, *Богѝтово*, *Добромѝрка*, *Мѝлково*, *Мѝрево*.³⁷

Опирайки се на археологическите сведения за появата и развоя на трите разгледани укрепени селища и въз основа на интерпретацията на техните запазени имена, с известна вероятност можем да приемем, че последните са възникнали през периода на развития феодализъм, след първата половина на X в. Известно е, че през средата на този век българското болярство вече укрепнало политически и икономически. В ръцете му се намирали многобройни имения със зависими селяни и укрепени места.³⁸ Името на *Батошево* е от очевиден антропонимичен произход, а тези на *Витен* и *Градница*, или *Гръдница*, са вероятно също от такъв произход. Историческата съдба на трите укрепени селища поразително съпътствува тази на новоосвободения старопрестолен Търнов град. През XII—XIV в. *Витен*, *Батошево* и *Градница* са били важни населени пунктове в обсега на Втората българска държава, а техните владетели-феодали са били в тясна връзка с търновските властелини.

Сътрудничеството между ономастиката, археологията, историята и историческата география в редица случаи ще даде възможност за позадълбочени изводи за миналото на наши стари селища, за които липсват писмени извори. Необходимо е обаче да се правят усилия за усъвършенстване методите на съвместните изследвания. Археологията ще разкрие хронологията за просъществуването на селищата, а топонимията ще разкрие езиковия и народностния произход на техните названия.

³⁵ Т. Мареѝић. *Op. cit.*, p. 90, 98, 105, 116, 134; Извори за бълг. история. Т. X, С., 1964, с. 48, 49; Т. XX, 1974, с. 85. И. М. Железняк. *Цит. съч.*, с. 15, 29, 82; М. Моршкин. *Цит. съч.*, с. 64.

³⁶ И. М. Железняк. *Цит. съч.*, с. 73; М. Моршкин. *Цит. съч.*, с. 201.

³⁷ Н. П. Ковачев. Антропонимични ойконими от Севлиево в турски документи от XV в. — Трудове ВПИ В. Търново, III, 1966, 3, с. 91—112.

³⁸ История на България. I. С., 1954, с. 132.